

Чорнобай Віра Георгіївна,

старша викладачка кафедри філології Дніпровського державного аграрно-економічного університету

м. Дніпро, Україна

СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні методики викладання англійської побудовано з урахуванням класичної методики вивчення іноземних мов. Утім, психологічний аспект, зарубіжний кінематограф, інформаційні технології справили на неї свій вплив. Методи викладання англійської мови, застосовувані двадцять років тому, мали швидше репродуктивний характер. Вивчити слова, прочитати текст, послухати аудіозапис, написати листа – так виглядали завдання, які давав викладач під час аудиторних занять. Можливо, з цієї причини більшість здобувачів від бакалаврів до аспірантів, які вивчали мову довгі роки, можуть читати і писати англійською, але мають труднощі в розмовній практиці.

Іноземна мова є засобом комунікації, отже, в освіті продовжує розвиватися і надалі культурологічний, або інтеркультурний, підхід у навчанні в межах концепції «діалогу культур», з метою формування полімовної грамотності здобувачів. У сучасному ЗВО не має бути місця для таких процесів, як зазубрювання, бездумне завчання текстів іноземною мовою, що не мають практичної цінності для майбутньої життєдіяльності студентів. На сучасному етапі розвитку науки в Україні можна напевно сказати, що часи, коли достатнім доказом опанування мови було вміння перекладати з іноземної мови та навпаки адаптованих, неаутентичних текстів уже минули.

Сучасні методи навчання англійської змінили репродуктивні способи на інтерактивні. Сьогодні здобуття знань – це взаємодія студента та викладача. Навчальна програма будується, насамперед, з урахуванням вікових особливостей здобувачів та їхніх потреб. Один з найцікавіших методів – гра, підходить для аудиторних занять, онлайн-гра стала популярним методом під час карантину та зараз, під час війни. Класичні заняття теж є дуже продуктивними за будь-якого формату занять: скласти розповідь чи діалог, виконати вправу, прочитати текст, виконати аудіювання чи опрацювати відео тощо. Складання оповідання дає змогу навчитися використовувати активну та пасивну лексику, розширювати словниковий запас, покращити розмовну мову. Виконання вправ допомагає засвоїти граматичний матеріал. Читання тексту формує не лише читацькі навички, а й занурює в культуру та традиції носіїв мови, що вивчається. Аудіювання покращує розуміння мовлення.

Найефективніші методики вивчення англійської – інтерактивні. Через те метод занурення в мовне середовище зараз має велику популярність. Ця методика вчить «думати» англійською мовою. Вивчення іноземної мови повністю відбувається англійською. Викладачеві досить повністю проводити

заняття англійською мовою, використовувати наочність. Будувати заняття так, щоб, незважаючи на іноземну мову, студенти розуміли і викладача, і один одного, бо всі учасники навчального процесу вчать мислити, будувати речення та говорити іноземною мовою, а не рідною. Високий рівень підготовки викладачів у ЗВО як мовних, так і немовних, дасть змогу проводити таке заняття навіть для найнедосвіченіших здобувачів (не завжди здобувачі першого чи другого курсів володіють мовою на достатньому рівні). Самомотивація студента та уважний викладач, який застосовує в роботі інтерактивні методи навчання, дадуть чудовий рівень знань та володіння мовою студентів, бо найкраща методика вивчення англійської мови та, що викликає бажання та інтерес до навчання.

Багато викладачів поєднують різні методи, використовують у роботі як занурення в мовне середовище, так і класичне практичне заняття. Знання методики викладання англійської, психології та педагогіки дають змогу виявити особливість сприйняття та мислення, добирати потрібні методи та форми роботи. Адже поряд з класичним заняттям англійською мовою користуються популярністю й інші форми організації заняття: круглий стіл, мовний клуб, конференція, олімпіади та багато інших. Це дає змогу залучити до мовного середовища велику кількість студентів.

Рольова гра, пов'язана з інтересами студентів, є засобом емоційної зацікавленості, мотивації навчальної діяльності. Рольова гра – активний спосіб навчання практичного володіння іноземною мовою. Рольова гра допомагає подолати мовні бар'єри студентів, значно підвищує обсяг їх мовленнєвої практики. Це навчання в дії.

З підвищенням мотивації покращуються навички. Що старша людина (здобувач), то більша має бути робота викладача. І тут багато залежить навіть не від віку студента, а від початкового рівня знань, мотивації та працьовитості. Утім, метод занурення уможливує не лише вивчення мови з лексичного та граматичного боків, а й організацію дозвілля з користю (слухаючи пісні, читаючи літературу, переглядаючи фільми чи мультфільми, чи навіть розважальні шоу, та граючи в настільні ігри, звичайно ж). Його особливість у тому, що викладач не просто веде заняття, а й контролює закріплення вивченої теми. Класичне домашнє завдання змінилося на рекомендації: переглянути фільм англійською мовою, поговорити з носієм, послухати пісню та виконати завдання. Перегляд фільмів англійською – це завдання, яке не лише вчить розуміти іноземну мову, а й може стати цікавою розвагою. Воно покращує вимову, допомагає краще висловлювати свої думки англійською. Спілкування з носієм допомагає розвинути навичку розуміння мовлення. Після такої практики будь-який іноземець не страшний! Прослуховування пісень англійською – вже не нова, але завжди цікава форма аудіювання. Останнім часом також стали популярними комп'ютерні ігри англійською мовою. Вони використовуються для навчання людей будь-якого віку. І йдеться не лише про навчальні ігри, а й сюжетні, аркади, симулятори, рольові та інші.

Традиційний варіант навчання ґрунтується на вивченні лексико-граматичного матеріалу з подальшим виконанням завдань. Знання психології допоможе викладачеві покращити володіння іноземною мовою будь-якого студента, застосовуючи будь-який метод.

Одна з основних цілей вивчення іноземної мови студентами – навчитися говорити англійською мовою. Через те застосовується комунікативний метод навчання. Він покращує мовлення, мислення, творчі здібності, добре поєднується з різними формами організації заняття. Ця методика будується на принципі групової взаємодії. Основні форми роботи – ділові ігри, проєктна діяльність, робота у групах, конференції. Завдяки комунікації зі студентами з різним рівнем володіння мовою покращується розмовна мова, долається так званий «мовний бар'єр».

Передбачено навчальними програмами університетів і метод самонавчання. Цей спосіб вивчення мови з'явився давно, але самостійна робота – це просто читання підручника чи слухання диска. Якщо комп'ютерна програма може виправити помилки, розвинути навички, то спрямувати, дібрати завдання на закріплення, підтримати спроможна лише людина. Такий метод краще застосовувати на початковому етапі, для здобуття бази та закріплення пройденого матеріалу. Самостійна робота індивідуалізується не лише в плані засвоєння знань зі спеціальності, а й для мобілізації особистих здібностей і можливостей студентів щодо включення іноземної мови у становлення їх як фахівців.

Навчання іноземних мов через зміст фахових дисциплін як один з підходів до викладання іноземної мови спеціального вжитку поступово стає все більш та більш цікавим для викладачів іноземних мов у вищих навчальних закладах України. Навчання через зміст (*content-based instruction*) є інтеграцією певного змісту дисциплін з цілями навчання іноземної мови/мов. Воно забезпечує паралельне засвоєння знань з певної (немовної) дисципліни, а також мовленнєвих навичок і вмінь, пов'язаних з мовою, що вивчається та зі спілкуванням нею. Програма навчання іноземної мови тісно поєднана або навіть безпосередньо базується на програмі навчання певної (немовної) дисципліни, так що послідовність засвоєння мовного/мовленнєвого контенту слідує потребам послідовного засвоєння контенту немовної дисципліни. У фокусі уваги студентів (а, частково, і викладача) перебуває засвоєння екстралінгвістичної інформації певної (немовної) дисципліни через посередництво іноземної мови. Розвиток суто мовленнєвих навичок та умінь під час цього процесу відбувається побіжно, як побічний продукт процесу в цілому. Отже, навчання через зміст усуває наявний у більшості спеціалізованих навчальних закладах розрив між навчанням мови та навчанням спеціальних (наприклад, фахових) дисциплін, заради спілкування в сфері яких мову власне і вивчають. Оскільки заняття з іноземної мови базовано на концепції навчання іноземної мови через зміст фахових дисциплін, вони мають дві мети: одна пов'язана з вивченням певної теми, а інша стосується вивчення

іноземної мови. Окреслений підхід інколи називають навчанням з подвійним фокусом (*bilingual education, dual-focus education*).

Також від методики навчання залежить вибір навчального посібника. У сучасному світі це не лише підручник, а й робочий зошит, CD та DVD тощо. Правильно дібраний засіб навчання – допомога як студентові, так і викладачеві.

Методику вивчення англійської мови обирає викладач, і це може видатися заважким завданням, але для правильного вибору потрібно лише спиратися на визначені в дидактиці критерії: мету занять, рівень підготовки, психологічний комфорт, мотивацію від викладача та самомотивацію.

Навчати студентів з одного боку легше, тому що доросла людина усвідомлено починає опановувати мову, тому уважна і дисциплінована. А з іншого, що старша людина, то складніше їй опановувати деякі мовні явища, наприклад, запам'ятовувати неправильні дієслова або сприймати усну розмову на слух.

Сучасні ЗВО у своїй освітній політиці наголошують на інтересах особистості, суспільства та країни. На перше місце висувуються такі якості особистості як індивідуальність, самостійність, освіченість, неординарність та ініціативність. Процес навчання іноземної мови в немовному ЗВО унікальний за своїми освітніми можливостями. Досвід навчання студентів іноземної мови в університетах показує, що зміни здебільшого стосуються змісту та технології навчання. Завдання викладача не навчити, а сприяти навчальному процесу. Значно підвищити результативність заняття можна за умови професійноорієнтованого наповнення змісту дисципліни «Іноземна мова» в технічних ЗВО. Застосування інтерактивних технологій навчання передбачає звернення до комунікативного, зокрема когнітивно-комунікативного, та конструктивістського методів викладання іноземної мови. Застосування інноваційних підходів до викладання англійської мови та мультимедійних засобів навчання дає змогу студентам підвищити мотивацію вивчення іноземних мов, забезпечити доступ до нових, альтернативних джерел інформації, розвивати власну розумову діяльність, сформувані комунікативні навички, міжкультурну й професійну компетентність.

Література

1. Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підруч. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти. *Іноземні мови в навчальних закладах*. Педагогічна преса, 2003. С. 3–18.
3. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови. Oxford University Press, 1998. 49 с.
4. http://elar.naiiau.kiev.ua/bitstream/123456789/4393/1/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8_p44-46.pdf
5. https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/nozhovnik_0003.doc